

Батлав.....

УЛСЫН ШАЛГАЛТ - 2018

МОНГОЛ ХЭЛ-5

Аймаг / дүүрэг:
Сум
Сургууль:
Анги: Бүлэг:
Овог:
Нэр:

САНАМЖ, ЗӨВЛӨГӨӨ

- Шалгалт 60 минут үргэлжилнэ.
- Шалгалтын материал хоёр хэсэгтэй ба нэгдүгээр хэсэг нь унших чадвар сорьсон холимог хэлбэрийн, хоёрдугаар хэсэг нь бичих чадвар сорьсон задгай хэлбэрийн даалгавраас бүрдэнэ.
- Нэгдүгээр хэсгийн сонгох хэлбэрийн даалгаврын хариултаас зөв гэж үзсэн нэг хариултын харгалзах үсгийг сонгон дугуйлаарай.
- Даалгавар бүрийн хариултыг өгөгдсөн зайд бичиж тэмдэглэнэ.

ЭХ - 5-А хувилбар

ШИДЭТ МАЛГАЙ

Биднийг дөрөвдүгээр ангид орох намар Дундговь аймгаас нэг хүүхэд шилжиж ирлээ. Тэр бид хоёр дотно найзууд боллоо. Учир нь хоёуланд маань нэгэн ижил зүйл байсан юм. Би ангийнхандаа үлгэр ярьж байгаад зарим хэсгийг нь мартчихвал Дондог шууд л зохиогоод ярьчихна. Ёстой л ангайтал ярьж тус хийтэл инээд алдуулна шүү дээ.

Түүнийг ирээд удаагүй байтал Мөнхөөгийн төрсөн өдөр болж биднийг урилаа. Хорин хэдүүлээ ширээ тойрон суугаад дайлуулж гарлаа даа. Тэгтэл нэг нь:

-Дондог оо, чи өндөг идэж үзээгүй юм уу? Говьд нээрээ өндөг байдаггүй байх л даа гэлээ. Тэгтэл Дондогийн нүд нь сэргэж, биднийг тойруулан харснаа нэг өндөг аваад:

-Өө би үүнийг үрлэн чихэр гэж бодсон юм. Энэ чинь тэгээд өндөг юм уу? гэлээ. Бүгд түүнийг гайхан харвал ер анзаарсан шинжгүй:

-Манай.govийн шувууны өндөг хүний толгойн чинээ том байдаг юм. Ангиараа идсэн ч нэг өндгийг барахгүй гэж хэнэг ч угүй хэллээ.

-Арай ч угүй байлгүй дээ.

-Та нар говиос олдсон үлэг гүрвэлийн өндөг хараагүй юм уу?

-Харах нь харсан л даа. Тэр чинь олон зуун сая жилийн өмнө мөхсөн амьтан шүү дээ.

-Тийм нь ч тийм. Гэхдээ манай.govьд нисдэг үлэг гүрвэлүүдийн удам аварга том шувуунууд одоо ч байдаг юм. Зарим өдөр аварга том шувуунууд нар халхалж нисээд л сүртэй шүү дээ. Өндөг нь энэ данхнаас том.

Манай ангийнхан түүний яриаг сонсоод гайхаж итгэж ядаж байлаа.

-Ха ха монхойчоод догь залж байна шүү гэх дуунаар эргэн харвал Мөнхөөгийн ах нь ирчихэж. Энэ өдрөөс хойш Догь монхор хочтой болж, сонин хачин түүх ярьдгаараа алдаршив.

-Нэгэн удаа Дондог.govьд луу гэж амьтан байдаг тухай ярилаа. Тэр луу нь найман бөхтэй, дөрвөн том далавчтай. Амнаас нь гал дүрэлзээд л уурлахаараа ургаа модыг хугарч унатал сүүлээрээ шавхуурддаг. Сайхан ааштай үедээ говийн хүүхдүүдийг нуруундаа суулгачаад л номин хөх тэнгэрээр зугаацуулж явдаг гэнэ. Ингээд л лууны тухай яриа ид өрнөж байтал багш орж ирлээ. Тэгтэл нэг нь:

-Багш аа.govьд аварга том, нисдэг луу байдаг юм уу? гэж асуулаа. Багш инээгээд:

-Дондог тэгж байна уу? гэлээ. Дондог тэгтэл:

-Багш аа! манай Лувсан өвөө хүрэн атаа Луу гэж нэрлэсэн байхгүй юу. Өвөөгийн хүрэн лууны тухай найзууддаа ярьсан юм гэдэг байгаа.

Гэхдээ л Дондогийн энэ яриа үнэхээр сонирхолтой байсан юм.

Бас нэгэн удаа зургийн хичээл дээр малгай зурлаа. Багш бидний дундуур явж байгаад Дондогийн зургийг үзээд:

-Энэ чинь харин сонин малгай байна даа. Ингэж л урнаар сэтгэж зурах хэрэгтэй гэж магтлаа. Нээрээ л далбийсан хүрээтэй, шовойсон өндөр оройтой хачин янзын малгай байв. Би завсарлагаанаар:

-Яагаад ийм сонин малгай зурснаа ярьж өгөөч гэхэд:

-Надад яг ийм малгай байсан юм. Манай найзууд миний малгайг "Марзан шовгор" гэдэг байлаа. Хүүхэд бүхэн өмсөж үзэх гээд л гуйна. Марзан шовгор малгайг өмссөн хүүхдийн толгойд ид шид орж ирдэг байсан юм. Харамсалтай нь би энэ малгайгаа гээчихсэн л дээ.

Нэг зун ахтайгаа мөнгөн цагаан онгоцоо хөлөглөн толгойгоо цухуйлгачаад од шүүрэн алдан нисэж явлаа шүү дээ. Гэтэл хавирган сааранд марзан шовгор малгай минь өлгөгдж үнаад би толгой нүцгэн хоцордог байгаа гэж Дондогийг ярихад:

-Ха ха, хи хи. Ёстой л жинхэнээсээ залж орхилоо доо гэж анги дүүрэн инээлдлээ. Ийнхүү Догь монхрыг байхад бид дандаа хөгжилдэх инээлдэж байдаг байлаа.

-Гэтэл нэг өдөр тэр хичээлдээ ирсэнгүй. Бүгд л түүнийг угүйлж, "Арай говь нутаг руугаа буцчихсан юм биш байгаа" гэж харамсаж байлаа. Хичээл тараахын өмнөхөн ээж нь ирж багштай уулзаад:

-Дондог маань ханиад хүрчихжээ гэлээ.

Бид хичээл тараад гэр гэрийн зүг явсангүй. Харин цуглаж дэрвэгэр хүрээтэй, шовгор малгайг хатуу цаасаар урлаж дээр нь "Чи бол шидэт үлгэрийн зохиолч. Одоо бид ч бас ид шидтэй болсон. Тэгээд чамд зориулж шидэт малгай хийлээ. Энэ малгайг өмссөн хүүхдийн ханиад тэр дорхноо эдгэдэг юм. Чи ид шидэд итгэдэг болохоор амархан эдгэнэ ээ" гэж бичлээ.

Ингээд манай ангийн охид хөвгүүд шидэт малгайгаа барьсаар Дондог найзындаа очлоо. Биднийг хараад баярлаж хөөрсөн Догь монхор маань шидэт малгайг өмсөнгүүтээ эв эрүүл болсон юм даа.

УНШИХ ЧАДВАРЫГ СОРЬСОН ДААЛГАВАР:

1. "Олон сая жилийн өмнө **мөхсөн** амьтан" тодруулсан үгийн утгад тохиорох хэсгийг сонгоно уу.
 - A. одоо амьдрах гэж байгаа
 - B. одоо амьдарч байгаа
 - C. үржиж байгаа амьтан
 - D. устан үгүй болсон
2. "Тэр луу нь найман бөхтэй, дөрвөн том далавчтай" хэсэгт уран зохиолын ямар дүрслэл байна вэ?
 - A. амьдчилал
 - B. багасгал
 - C. зүйрлэл
 - D. ихэсгэл
3. Эхийн үйл явдлын зөв дарааллыг сонгоно уу.
 1. Дондог ангидаа болон сургуульдаа алдаршсан.
 2. Бусад найзууд нь сонсон гайхаж, итгэж ядсан.
 3. Дундговь аймгаас Дондог шилжиж ирсэн.
 4. Найзуудаа хараад Дондог баярлаж хөөрсөн.

A. 1, 2, 3, 4 B. 1, 2, 4, 3 C. 3, 1, 2, 4 D. 3, 4, 1, 2
4. "Дондог оо, өндөг идэж үзээгүй юм уу?" өгүүлбэрийг гүйцээж бичихэд цэгийн оронд төлөөлөх утгатай аль үг тохиорох вэ?
 - A. би
 - B. Дондог
 - C. тэр
 - D. чи
5. Дондог данхнаас том өндөгтэй ямар амьтны тухай ярьсан бэ?
 - A. үлэг гүрвэлийн удам аварга том шувууны тухай
 - B. говийн хүүхдүүдийн ярианы тухай
 - C. шидэт малгайны ид шидийн тухай
 - D. найман бөхтэй, дөрвөн далавчтай лууны тухай
6. Багш яагаад Дондогийг гэж мэдсэн бэ?
 - A. Багшаа Лувсан өвөөгийн Луу ат юм уу? гэж асуухад
 - B. Багшаас говьд аварга том нисдэг луу байдаг юм уу? гэж асуухад
 - C. Багш аа! Лувсан өвөө хүрэн атаа Луу гэж нэрлэсэн юм гэхэд
 - D. Говьд найман бөхтэй тэмээ байдаг юм уу? гэж асуухад
7. "Ингэж л урнаар сэтгэх хэрэгтэй гэж магтжээ." гэсэн өгүүлбэрээр сэтгэлийн ямар өнгө аясыг илэрхийлж байна вэ?
 - A. баталсан өнгө аястай өгүүлбэр
 - B. магтан сайшаасан өнгө аястай өгүүлбэр
 - C. зөвлөсөн өнгө аястай өгүүлбэр
 - D. няцаасан өнгө аястай өгүүлбэр
8. Дондогийг яагаад догь монхор гэж хочилсныг тайлбарлан бичнэ үү.
•
9. Дараах өгүүлбэрийг хаана?, хэзээ? гэсэн асуултаар дэлгэрүүлэн бичээрэй.
Хүүхдүүд Дондогийн яриаг сонирхено.
.....
10. Зургийн хичээл дээр Дондогийн зурсан малгайны 3 шинжийг тоочин бичнэ үү.
•
11. Дараах өгүүлбэр нь уран сэтгэмж, бодит явдал аль нь болохыг сонгож, тайлбарлан бичнэ үү.
Яагаад?
"Нэг зун ахтайгаа мөнгөн цагаан онгоцоо хөлөглөн од шүүрэн нисэж явлаа."
.....

12. Дондогийн лууны тухай багш болон хүүхдүүдэд ярьсан яриаг харьцуулан дүгнэлт гаргаарай.

Хүүхдүүдэд хэлсэн нь	Багшид хэлсэн нь
● ●

Дүгнэлт:

13. Эхийг "Шидэт малгай" гэж нэрлэсний учир юу вэ? Өөрийн ойлгосноор тайлбарлан 30-35 угэнд багтаан бичнэ үү.

БИЧИХ ЧАДВАРЫН ДААЛГАВАР

О.Сундуй зохиолчид хандан 100-120 угэнд багтаан талархлын захидал бичээрэй.

Эхлэл хэсэгт - Мэндчилгээ

Гол хэсэгт –Яагаад захидал бичих болсон тухай

- "Шидэт малгай" зохиолоос чамд ямар сэтгэгдэл төрсөн, юуг ухаарч ойлгосон тухай
 - Юунд талархаж байгаагаа илэрхийлэх

Төгсгөл хэсэг –Хүндэтгэсэн баярласнаа илэрхийлсэн талархлын угээр төгсгөх

